

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 57/06-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 14. februára 2006 predbežne prerokoval sťažnosť J. M., toho času vo väzbe (vo výkone väzby), ktorou namietal porušenie svojho základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva podľa čl. 17 ods. 2 v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina vo veci vedenej pod sp. zn. 3 T 96/04, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. M. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. júla 2005 (doplnená 20. decembra 2005) doručená sťažnosť J. M., toho času vo väzbe (vo výkone väzby - ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva podľa čl. 17 ods. 2 v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) vo veci vedenej pod sp. zn. 3 T 96/04.

Sťažovateľ uviedol, že je trestne stíhaný za trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 215 ods. 1 písm. a) zákona č.140/1961 Zb. Trestný zákon v znení účinnom do 31. decembra 2005 (ďalej len „Trestný zákon“) a trestný čin znásilnenia podľa § 241 ods. 1 a ods. 2 písm. c) Trestného zákona. Dňa 12. júla 2004 podal prokurátor Okresnej prokuratúry Žilina (ďalej len „okresná prokuratúra“) za uvedené trestné činy na sťažovateľa obžalobu. Podľa vyjadrenia sťažovateľa bola jeho trestná vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie sudcovi okresného súdu JUDr. P. P., ktorý ako predseda senátu rozhodoval s prísediacimi M. G. a M. A. Na základe opatrenia č. 4 z 1. októbra 2004, ktorým sa menil a dopĺňal rozvrh práce okresného súdu na rok 2004, bola sťažovateľova trestná vec vedená pod sp. zn. 3 T 96/04 pridelená inému sudcovi okresného súdu, a to JUDr. B. L. Podľa vyjadrenia sťažovateľa od pridelenia tejto veci sudcovi JUDr. B. L. sa neustále menilo zloženie prísediacich členov senátu, pričom podľa názoru sťažovateľa tieto zmeny nie sú zákonne podložené.

Sťažovateľ uviedol, že na neverejnom zasadnutí senátu 14. októbra 2004 konali v uvedenej trestnej veci prísediaci B. G. a P. L. Na verejnom zasadnutí 28. októbra 2004 konali v danej veci prísediaci M. G. a I. P. Na neverejnom zasadnutí 14. decembra 2004 konali v sťažovateľovej trestnej veci prísediaci L. Š. a M. A. Na neverejných zasadnutiach 10. marca 2005 a 17. marca 2005 konali ako prísediaci M. G. a I. P. Na verejných zasadnutiach v predmetnej trestnej veci konaných 28. apríla 2005 a 2. júna 2005 boli ako prísediaci činní Bc. J. E. a M. G. Vzhľadom na to, že podľa vyjadrenia sťažovateľa dochádzalo k viacerým zmenám v zložení prísediacich členov senátu, požiadal predsedu okresného súdu o zaslanie zoznamu prísediacich okresného súdu za rok 2004. Na základe tohto zoznamu dospel sťažovateľ k zisteniu, že Bc. J. E. v čase, keď jeho trestná vec bola pridelená na prejednanie a rozhodnutie sudcovi JUDr. B. L., nebol prísediacim okresného súdu.

Sťažovateľ ďalej uviedol, že na hlavnom pojednávaní 2. júna 2005 rozhodol senát okresného súdu zložený z predsedu senátu JUDr. B. L. a prísediacich Bc. J. E. a M. G. o námietkach zaujatosti sťažovateľa voči predsedovi senátu a členom senátu uvedené v podaniach z 11. marca 2005, 21. marca 2005, 29. marca 2005, 30. marca 2005, 4. apríla 2005, 28. apríla 2005, 30. mája 2005 a ústnom podaní na hlavnom pojednávaní konanom

2. júna 2005. O námietkach sťažovateľa rozhodol senát okresného súdu tak, že predseda senátu a prísediaci sa nevyhlúčili z vykonávania úkonov trestného konania v trestnej veci sťažovateľa vedenej na tamomšom súde pod sp. zn. 3 T 96/04. Proti uzneseniu okresného súdu z 2. júna 2005 podal sťažovateľ sťažnosť, v ktorej namietal, že prísediaci Bc. J. E. nie je zákonným sudcom, a žiadal Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“), „aby svojím rozhodnutím navodil zákonný a ústavný stav, v ktorom by vo veci sťažovateľa konali zákonní sudcovia“. Podľa vyjadrenia sťažovateľa krajský súd svojím rozhodnutím sp. zn. 1 Tos 114/05 z 12. júla 2005 „zamietol sťažovateľov opravný prostriedok ako nedôvodný a neopodstatnený“.

Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby po preskúmaní jeho sťažnosti vo veci rozhodol ústavný súd následovným nálezom:

„1. Základné právo sťažovateľa J. M., zakotvené v čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky bolo porušené konaním Okresného súdu v Žiline, v spojitosti s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Základné právo sťažovateľa J. M., zakotvené v čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky bolo porušené konaním Okresného súdu v Žiline, v spojitosti s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky.

3. Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľovi J. M. právo na primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky v sume 3 000 000 Sk slovom tri milióny slovenských korún, ktoré je povinný vyplatiť Okresný súd v Žiline sťažovateľovi J. M. do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky.

(...)

4. Ústavný súd Slovenskej republiky ukladá Okresnému súdu v Žiline povinnosť uhradiť sťažovateľovi trovy konania na účet právneho zástupcu ustanoveného Ústavným súdom Slovenskej republiky na základe žiadosti sťažovateľa do 15 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky.“

Sťažovateľ ústavnému súdu navrhol, aby svojím rozhodnutím, „dočasným opatrením“, pozastavil konanie v jeho trestnej veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 3 T 96/04 do právoplatného rozhodnutia o jeho sťažnosti. Sťažovateľ zároveň požiadal

ústavný súd o ustanovenie advokáta v konaní pred ústavným súdom z dôvodu, že to odôvodňujú jeho majetkové pomery a finančné možnosti, ako aj z dôvodu, že sa toho času nachádza vo väzbe.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 tohto zákona návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Pri prejednaní sťažnosti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie svojich základných práv postupom okresného súdu v trestnej veci vedenej pod sp. zn. 3 T 96/04, ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Toto vyššie citované ustanovenie limituje hranice právomoci ústavného súdu a všeobecných súdov rozhodujúcich v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, a to tým spôsobom, že ochrany základného práva alebo slobody sa možno na ústavnom súde domáhať v prípade, ak nie je daná možnosť, aby túto ochranu poskytli všeobecné súdy.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh ústavný súd zistil, že proti rozhodnutiu okresného súdu č. k. 3 T 96/2004-643 z 2. júna 2005, ktorým sa predseda senátu JUDr. B. L. a prísediaci Bc. J. E. a M. G. nevyklúčili z vykonávania úkonov predmetného trestného konania, podal sťažovateľ v zákonnej lehote sťažnosť. O sťažnosti rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 1 Tos 114/05 z 12. júla 2005 tak, že sťažnosť zamietol. Z odôvodnenia uznesenia krajského súdu vyplýva, že obsahom sťažovateľovej sťažnosti bola skutočnosť, že na základe vznesených námietok z 11. marca 2005, 21. marca 2005, 29. marca 2005, 30. marca 2005, 4. apríla 2005 a 28. apríla 2005 namietal zaujatosť voči predsedovi senátu JUDr. B. L. a prísediacim I. P. a M. G., ktorí sa zúčastňovali prejednávania jeho trestnej veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 3 T 96/04. Keďže podľa vyjadrenia sťažovateľa bol prísediaci Bc. J. E. činný v senáte od 28. apríla 2005, nemohol rozhodovať o skôr podaných námietkach zaujatosti voči predsedovi senátu a prísediacim. Z uvedeného dôvodu sa sťažovateľ domnieval, že práve táto skutočnosť môže byť dôvodom, na základe ktorého môže odvolací súd zrušiť rozsudok okresného súdu a vec mu vrátiť na došetrenie, čo by ale podľa neho založilo predpoklad vzniku prietáhov v konaní. V tomto postupe okresného súdu videl sťažovateľ porušenie svojho základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi.

Krajský súd vo svojom rozhodnutí z 12. júla 2005 sťažnosť sťažovateľa zamietol a dospel k záveru, že jeho sťažnosť nie je dôvodná. Argumentoval pritom § 30 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý ustanovuje, že z vykonávania úkonov trestného konania je vylúčený sudca, prísediaci, vyšší súdny úradník, probačný a mediačný úradník, prokurátor, vyšetrovateľ a policajný orgán a zapisovateľ, u ktorého možno mať pochybnosť o nezáujatosti pre jeho pomer k prejednávanej veci alebo k osobám, ktorých sa úkon priamo týka, k ich obhajcom, zákonným zástupcom a splnomocnencom alebo pre pomer k inému orgánu činnému v tomto konaní. Podľa názoru krajského súdu pomer k prejednávanej veci môže spočívať napríklad v tom, že orgán činný v trestnom konaní, prípadne jeho rodinný príslušník alebo osoba blízka boli trestným činom poškodení, prípadne boli svedkami skutku, o ktorom sa vedie trestné stíhanie. Krajský súd vyjadril názor, že za pomer k osobám, pri ktorom možno mať pochybnosti o nezáujatosti, možno považovať príbuzenský pomer, priateľstvo, prípadne negatívny vzťah. Krajský súd však takéto dôvody na vylúčenie predsedu senátu a prísediacich z prejednávanej veci nenašiel.

K námietke, že vo veci ako prísediaci nekoná zákonný sudca Bc. J. E., krajský súd uviedol, že „v rozvrhu práce okresného súdu nie je upravený postup, akým sú na jednotlivé konania pridelované prísediaci. Vychádza sa z praxe, že sudcovia určujú prísediacich podľa poradia“. Podľa názoru krajského súdu môže sudca v prípade neverejného zasadnutia určiť na rozhodovanie prísediacich podľa zoznamu, pričom v tej istej veci nemusí ísť o tých istých prísediacich. Iná situácia nastáva vo veci samej na hlavnom pojednávaní, keď nesmie dôjsť k zmene v zložení senátu, pretože v takom prípade sa musia vykonané úkony zopakovať. Krajský súd v závere uviedol, že keďže vo veci koná senát v zložení, ako ho určil predseda senátu, nebolo potrebné rozhodovať o vylúčení alebo nevyhlúčení prísediaceho I. P.

Ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy nie je príslušný na preskúmanie postupu okresného súdu vo veci vednej pod sp. zn. 3 T 96/04, pretože táto trestná vec, v rámci ktorej sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi, nie je dosiaľ právoplatne skončená. Ústavný súd skúmal, či v danom štádiu trestného konania má sťažovateľ k dispozícii účinný opravný prostriedok alebo iný právny prostriedok, ktorý

mu zákon účinne poskytuje na ochranu základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a na použitie ktorého je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov. Ústavný súd dospel k záveru, že takýmto účinným opravným prostriedkom je podanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej podľa zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení účinnom do 31. decembra 2005 (ďalej len „Trestný poriadok“), prípadne podanie dovolania podľa zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v platnom znení (ďalej len „Trestný poriadok účinný od 1. januára 2006“).

Vzhľadom na to, že na sťažovateľa bola podaná obžaloba na okresnom súde 12. júla 2004, na daný prípad je potrebné aplikovať ustanovenie § 564 ods. 3 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006. Podľa tohto ustanovenia vo veciach, v ktorých bola podaná obžaloba na okresný súd pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, vykoná konanie okresný súd podľa doterajších predpisov. Konanie o riadnom opravnom prostriedku proti takému rozhodnutiu vykoná krajský súd podľa doterajších predpisov. Rovnako sa postupuje, ak vec postúpil okresnému súdu na vykonanie konania nepríslušný súd.

Podľa ustanovenia § 246 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku rozsudok môže odvolaním napadnúť obžalovaný pre nesprávnosť výroku, ktorý sa ho priamo dotýka.

Podľa ustanovenia § 253 ods. 3 písm. a) Trestného poriadku odvolací súd zruší napadnutý rozsudok a vec vráti súdu prvého stupňa, aby ju v potrebnom rozsahu znovu prejednal a rozhodol, ak zistí, že súd nebol správne zložený.

Vzhľadom na to, že dovolanie nepatrí medzi riadne opravné prostriedky, ale ide o mimoriadny opravný prostriedok, ako aj na to, že predchádzajúci právny predpis upravujúci trestný proces neumožňoval podanie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, v sťažovateľovom prípade nemožno aplikovať ustanovenie § 564 ods. 3 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006, ale už samotné ustanovenia citovaného právneho predpisu týkajúce sa oprávnenia, dôvodov, prípustnosti a iných atribútov regulujúcich podanie dovolania a rozhodovania o ňom (§ 368 a nasl.).

Podľa ustanovenia § 368 ods. 1 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 dovolanie možno podať proti rozhodnutiu súdu, ktorým bola vec právoplatne skončená.

Podľa ustanovenia § 369 ods. 2 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu môže dovolaním napadnúť z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 a) generálny prokurátor proti ktorémukoľvek výroku, b) obvinený vo svoj prospech proti výroku, ktorý sa ho priamo týka.

Podľa ustanovenia § 369 ods. 5 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 v prospech obvineného, s jeho výslovným písomným súhlasom, môže dovolanie podať aj príbuzný obvineného v priamom pokolení, jeho súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel alebo druh. Ak je obvinený mladistvý, osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony alebo osoba, ktorej spôsobilosť na právne úkony je obmedzená, môže i proti vôli obvineného za neho v jeho prospech podať dovolanie aj jeho zákonný zástupca alebo jeho obhajca.

Podľa ustanovenia § 370 ods. 2 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 ak sa dovolanie podáva v prospech obvineného, dovolanie sa podáva najneskôr do troch rokov od doručenia rozhodnutia súdu.

Podľa ustanovenia § 371 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 dovolanie možno podať, ak súd rozhodol v nezákonnom zložení.

Ústavný súd dospel k záveru, že podľa platnej právnej úpravy trestného procesu pred všeobecnými súdmi, postupov a judikatúry všeobecného súdnictva sú ich závažné procesné pochybenia (vrátane porušenia základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy) dôvodom na námietku zaujatosti sudcu (sťažovateľ ju využil ešte podľa vtedy účinného ustanovenia § 30 a nasl. Trestného poriadku), na podanie odvolania (vzhľadom na ustanovenie § 564 ods. 3 Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006 má sťažovateľ právo podať odvolanie podľa § 245 a nasl. Trestného poriadku) i na podanie dovolania (podľa § 368 a nasl. Trestného poriadku účinného od 1. januára 2006).

V danej veci je potrebné uviesť, že citovaný riadny a mimoriadny opravný prostriedok ešte stále umožňuje sťažovateľovi účinne namietat' všetky závažné procesné pochybenia, a tým aj porušenie jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Z toho vyplýva, že sú to v prvom rade všeobecné súdy, ktoré sú oprávnené aj povinné poskytnúť ochranu základnému právu sťažovateľa nebyť odňatý zákonnému sudcovi, ktorého

porušenie namieta, a nie ústavný súd v konaní o sťažnostiach. Právomoc ústavného súdu je pri ochrane tohto základného práva každého účastníka konania pred všeobecným súdom subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (obdobne napr. II. ÚS 13/01, IV. ÚS 64/02). Uplatnenie právomoci ústavného súdu pri ochrane základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy zároveň predpokladá, že všeobecné súdy neposkytnú ochranu základnému právu sťažovateľa nebyť odňatý svojmu zákonnému súdu v súlade s ústavnoprocenými princípmi, ktoré upravujú výkon ich právomoci ako opravných súdov.

K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 17 ods. 2 v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy ústavný súd poznamenáva, že ide o základné právo, obsahom ktorého sú okrem iného aj garancie, že osoba môže byť trestne stíhaná len z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Keďže ústavný súd dôvody svojho rozhodnutia bližšie rozviedol vo vzťahu k sťažovateľom namietanému porušeniu základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy, nepovažoval za ústavne významné zaoberať sa podrobne aj základným právom podľa čl. 17 ods. 2 v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy.

Z uvedených dôvodov ústavný súd sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

K tomuto rozhodnutiu sa podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripája odlišné stanovisko sudcu Juraja Babjaka.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. februára 2006